

Een oververhitte samenleving

Al in 1981, ver voordat er sprake was van zoiets als een koopzondag, schreef David Bowie het nummer *Under Pressure* en maakte er samen met Queen een hit van. Ook in deze tijd vragen mensen zich af hoe het er met hun leven voor staat. Want we leven in een tijd vol spanningen.

Spanningen op het werk (een hoge werkdruk, onzekere vooruitzichten), spanningen vanwege relatieproblemen of ruzies in het gezin, maar ook spanningen vanwege geldproblemen. De samenleving legt kortom nogal wat druk op ons leven. Door voortdurende prikkels van de 24 uurseconomie worstelen we met het vinden van een goed evenwicht tussen werken, zorg voor elkaar en vrije tijd.

Oververhitting

Misschien moeten we parallel daaraan ‘hetero-chronieën’ introduceren: momenten waarop we buiten de waan van de dag treden.

De samenleving begint kortom tekenen van oververhitting te vertonen. Burn-outs nemen toe, ook bij jongeren. Ecosystemen en milieu kunnen de last niet langer dragen. Een groeiende groep mensen raakt financieel in de knel. Armoede blijft groot. Flexibilisering van arbeid pleegt een aanslag op de structuur van ons leven.

Voedselbanken draaien overuren en eenzaamheid is niet meer voorbehouden aan de grote stad.

We lijken als samenleving uit koers te raken en steeds vaker dreigen mensen af te haken. Omdat ze de vele prikkels niet aan kunnen of het geld niet (meer) hebben om mee te doen. De enige richting die wordt aangegeven, is die van ‘consumeren’. Niet alleen in de vorm van kópen, kópen, kópen, maar ook in de vorm van overal aan mee moeten doen. En als je dat niet kunt, dan val je buiten de boot, dan hoor je er eigenlijk niet bij. Mensen voelen zich een ‘loser’ en begrijpen dat ze er niet bij horen.

Rust en ruimte

De sociale denktank het Wittemer Beraad vreest dat die ontwikkeling zal doorgaan. Dat het steeds lastiger zal zijn om rust en ruimte te vinden voor jezelf en voor je directe omgeving. Evenwicht vinden en evenwichtig met jezelf en anderen omgaan, veronderstelt een zekere stabiliteit. Die biedt de samenleving steeds minder. Laatst zei iemand ironisch: Misschien zouden we zoiets als een zondag, als zondagsrust moeten uitvinden. Inderdaad kun je de vraag stellen of dat niet een oplossing zou kunnen zijn. Het katholieke zuiden heeft, in tegenstelling tot het protestantse noorden, nooit ‘zondagsrust’ gekend. Hier werd op zondag altijd gevoetbald, was er *Broonk* en kermis, ging je naar familie, een stuk wandelen, of verveelde je je gewoon.

Een pauze

Maar is dat niet precies wat we beginnen te missen? Met regelmaat een gezamenlijke pauze nemen. Een moment waarop we collectief zeggen ‘vandaag even niet’, rust om met elkaar bezig te zijn, aandacht te hebben voor wat er met ons en onze omgeving - gebeurt. Om even niets te doen en stil te staan bij wat nou ook alweer de bedoeling van mijn, van ons leven is? En ja, dat mag je ‘zondag’ noemen, stiltedag of wat dan ook.

Foucault

De Franse filosoof Michel Foucault sprak ooit over ‘heterotopieën’: plaatsen die buiten het normale dagelijkse leven staan, waar de fantasie ruimte krijgt. Hij bedoelde daar onder meer musea, theaters, herdenkingsplaatsen en kerken mee.

Misschien moeten we parallel daaraan ‘heterochronieën’ introduceren: momenten waarop we buiten de waan van de dag treden. Momenten die – doordat ze een rem zetten op de tijd – enige rust brengen en ruimte scheppen voor vragen zoals: Wat is werkelijk van waarde in mijn leven? Waar is het in ons leven ook alweer om te doen? Philippe Cremers is voorzitter van het Wittemer Beraad, een sociale denktank die wil overbruggen, verbinden en versterken